

SYSTEMA
MATERIAE MEDICAE

AD

PRAXIN APPLICATAE.

PARS I

DE

MATERIA MEDICA IN GENERE.

SECTIO I.

DE

MEDICAMENTIS IN GENERE.

§. I.

ocabulum medicamentum sumitur in sensu vel Definitio
latiori vel strictiori. In priori significato acc- medicamen-
ptum defini potest per instrumentum, quo vi- ti.
res corporis humani diriguntur ad sanitatem,
in posteriori vero per corpus, quod corpus
humanum morbosum mutare valet in sanum.

A

§. II.

§. II.

Scholion.

Medici vocabulo medicamentum in vario utuntur significato, isque admodum vagus est & indeterminatus, atque idem in causa est, ut aliqui quaedam corpora ad medicamenta re-
tulerint, quae alii eorundem numero excluderunt. Vagus igitur hujus vocabuli significatus in fixum est mutandus & determinandus.

§. III.

De summis
medicamen-
torum gene-
ribus.

Vires corporis humani, si diriguntur ad sanitatem, diriguntur ad sanitatem vel praesentem conservandam vel amissam restituendam. Nunc medicamentum in sensu latiori sumtum est instrumentum, quo corporis humani vires diriguntur ad sanitatem §. I. Qua de re sub hac hypothese, qua scilicet vocabulum medicamentum sumitur in sensu latiori, duo dantur summa medicamentorum genera, quorum unum ista sub se comprehendit medicamenta, quibus vires corporis humani dirigi possunt ad sanitatem praesentem conservandam, alterum vero illa sub se complectitur, quibus vires corporis humani dirigi possunt ad sanitatem amissam restituendam.

§. IV.

In quoniam
quaerenda
sit mutatio-
num usum
medicamen-
torum se-
quentium e
xistentiae ra-
tio sufficiens.

Experientia docet, certas medicamentorum usum sequi in corpore humano viuo mutationes. Verum enim vero cum harum mutationum existentia debeat habere rationem sufficientem (per princ. philosoph.) nihilque aliud adfit, in quo ea contineri possit, quam corpus humanum viuum & medicamentum ipsi adplicatum, necessario sequitur, ut ratio sufficiens existentiae harum mutationum lateat vel in ipso corpore humano viuo vel in medicamento ipso seorsim vel conjunctim.

§. V.

Quaenam
mutationes
sint medica-
mentorum &
corporis hu-
mani ipsius
actiones.

Mutatio, cujus existentiae ratio sufficiens haeret in ente ipso, in quo contingit, dicitur ejusdem actio. Mutationes igitur usum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes sunt actiones vel medicamentorum vel corporis hu-
mani

mani viui seorsim vel conjunctim §. IV. Illae, scilicet medicamentorum actiones sunt proprias & verae medicamentorum actiones & hunc titulum *κατ' εἶδος* merentur, hae vero nimirum corporis humani actiones sunt actiones partium vel fluidarum vel solidarum corporis humani viui.

§. VI.

Id, quod continet rationem sufficientem existentiae actionis, dicitur vis seu virtus, & hinc patet, quid sit vis seu virtus medicamenti. Definitio virtutis.

§. VII.

Mutationes vsum medicamentorum in corpore humano vivo sequentes sunt vel actiones medicamentorum vel corporis humani seorsim vel conjunctim §. V. Debent igitur tam corpus humanum vivum quam medicamenta continere rationem sufficientem existentiae harum actionum. Nunc id, quod continet rationem sufficientem existentiae actionis, dicitur vis seu virtus §. VI. Hinc mutationes, quae sequuntur in corpore humano vivo vsum medicamentorum, proficiscuntur vel a vi corporis humani viui vel a vi medicamenti insita seorsim vel conjunctim. Mutationes vsum medicamentorum sequentes proficiscuntur vel a vi medicamentorum vel a vi corporis humani.

§. VIII.

Experientia docet, quod medicamenta corpori humano mortuo applicata non eosdem, quos in viuo edunt, producant effectus. Nunc mors corporis humani est status, quo vis ejus agere cessat (per definit.), & mutationes vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes dependent vel a vi corporis humani viui vel a vi medicamenti insita seorsim vel conjunctim §. VII. Quam ob rem ut mutationes, quae vsum medicamentorum in corpore humano vivo sequuntur, potissimum a vi corporis humani viui proficiscantur necesse est. Mutationes vsum medicamentorum sequentes dependent maxime a vi corporis humani viui.

§. IX.

Vis corporis humani viui est ejusdem natura (per princ. philos.) Mutationes igitur vsum medicamentorum in Mutationes §. IV proficiscuntur

potissimum a corpore humano viuo sequentes proficiuntur potissimum a natura corporis humani viui. §. VIII.

§. X.

Mutationes §. IV. naturae corporis humani viui sunt actiones. Mutationes vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes dependent potissimum a natura corporis humani viui §. IX. Sed mutationes vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes sunt actiones vel medicamentorum vel corporis humani viui seorsim vel conjunctim §. V. Ergo mutationes vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes sunt actiones potissimum naturae corporis humani viui.

§. XI.

Mutationes §. IV. variant pro diversitate naturae corporis humani viui. Cum mutationes vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes dependant potissimum a natura corporis humani viui §. IX, sequitur, vt istae quoque varient pro diversitate naturarum corporum humanorum viuorum.

§. XII.

Mutationes §. IV. fiunt motu. Omnis actio est mutatio (per princ. philosoph.) Nunc medicamenta in sensu strictiori accepta sunt corpora §. I. & corpus humanum est corpus. Porro nulla accidere potest in corpore mutatio nisi motu nec ulla fieri potest corporis in corpus actio nisi motu (per princ. philosoph.) Mutationes igitur vsum medicamentorum in corpore humano viuo sequentes fiunt motu, adeoque actiones tam medicamentorum ipsae quam corporis humani ipsius vsum medicamentorum sequentes non nisi motu peraguntur.

§. XIII.

Quaenam circa virtutem veniunt consideranda. Circa virtutem medicamenti respiciendum est 1) ad effectum, quem producit & 2) ad modum, quo illum producit seu modum ejus operandi.

§. XIV.

§. XIV.

Effectus medicamenti vel est resolubilis in alios vel non. Prior dicitur *compositus*, posterior *simplex*.

Definitio effectus medicamenti simplicis & compositi.

§. XV.

Vis seu virtus medicamenti producit effectum vel compositum vel simplicem. Prior dicitur *composita*, posterior *simplex*.

Definitio virtutis simplicis & compositae medicamenti.

§. XVI.

Vis seu virtus medicamenti existentiae suae rationem sufficientem habet vel in alia vi, vel non. Priorem nomino *fundatam*, posteriorem *fundamentalem*. Est ergo vis seu virtus medicamenti vel fundata, vel fundamentalis.

Definitio virtutis medicamenti fundatae & fundamentalis.

§. XVII.

Exemplum illustrabit definitiones datas §. XVI. Terrea vi gaudent humidum absorbendi & fibras a nimio iis insidente humido relaxatas & debilitatas roborandi. sed haec terreorum vis roborans habet rationem suae existentiae sufficientem in alia vi, scilicet in ista, qua humidum absorberur, adeoque est vis seu virtus medicamenti fundata §. XVI, vis vero seu virtus humidum absorbens est vis terreorum fundamentalis §. XVI.

Scholion.

§. XVIII.

Inter virtutem & effectum medicamenti vel alia vis intercedit, vel non. Priorem nomino *mediatam*, posteriorem *immediatam*. Vis ergo seu virtus medicamenti est vel mediata vel immediata.

Definitio virtutis medicamenti mediatæ & immediatæ.

§. XIX.

Terrea medicamenta virtute humores acres temperandi sunt praedita, sed haec virtus non est virtus terreorum immediata, sed mediata tantum, nam inter hanc virtutem & ejus effectum, qui in mitigatione humorum acrimoniae

Scholion.

consistit, alia vis, nimirum absorbens acres particulas, in-
cercedit.

§. XX.

Definitio
virtutis me-
dicamenti
totalis & par-
tialis.

Virtus medicamenti est vel pars virtutis vt totum con-
sideratae, vel non. Priorem nomino virtutem medicamen-
ti *partialem*, posteriorem *totalem*. Est ergo virtus medica-
menti vel virtus partialis, vel totalis.

§. XXI.

Definitio
efficaciae me-
dicamenti.

Fac, duo medicamenta habere vim purgantem, sed
vnum sub eadem, qua alterum, mole quantitatis maiorem
exserere virtutem, tunc illud *maioem* hoc *efficaciam* posside-
re dicitur. Est igitur medicamenti efficacia ejus gradus vir-
tutis, sub certa ejus mole quantitatis latentis, quatenus de-
terminatur per eandem alterius medicamenti sed ejusdem
virtutis molem quantitatis.

§. XXII.

Definitio
efficaciae
medicamen-
ti in alio sen-
su acceptae.

Ponas porro, vnum idemque medicamentum sub cer-
ta mole quantitatis recens edere effectum determinati gra-
dus sed vetustate corruptum sub eadem quantitatis mole
minorem producere effectum, tunc hoc vnum idem que me-
dicamentum, quod non refertur ad aliud, in priori casu di-
citur *efficacius* quam in posteriori. Si igitur efficacia medica-
menti in hoc sumitur significato, definiri potest per ejus-
dem gradum virtutis, quatenus ad ejusdem certam quantitatem
molis, in qua haeret, refertur. Est itaque vnum idemque
medicamentum, quod sub determinata mole quantitatis cer-
tae magnitudinis effectum edit, in alio casu, in quo sub
eadem quantitatis mole minorem producit effectum, minus
efficax & e contrario *efficacius*, si sub eadem quantitatis mo-
le maiorem exserit effectum.

§. XXXIII.

Scholion.

Significatus termini efficacia medicamenti admodum
vagus est atque indeterminatus, vti ex §. XXI. & XXII. satis
superque elucescit. Saepius quoque hic terminus efficacia
medi-

medicamenti praeter adductos, qui ipsi attribuuntur, significatus §. XXI. XXII, in alio quoque adhibetur significatu & per eum intelligitur illa ipsa relatio, qua quantitas virtutis medicamenti dicto modo §. XXI. XXII. determinatur.

§. XXIV.

Medicus ad sanitatem praesentem tam conservandam quam amissam restituendam opus habet medicamentis, adeoque eorum vires & efficacias probe perspectas & cognititas habere debet. Si enim harum cognitione est destitutus, necessaria quoque illa in casibus obuiis debita cum prudentia & cum subsequente salutaris effectus usurpandi cognitione caret & fieri aliter nequit, quam ut, si ea adhibeat, eorum usu plus damni quam emolumenti inferat. Sufficiens igitur virium medicamentorum cognitio medico non solum utilis est, sed maxime etiam necessaria.

Medicus nosse debet virtutes medicamentorum.

§. XXV.

Istas medicamenti particulas, quae a suo toto non nisi magnitudine vel figura differunt, nominantur *similares*, illas vero, quae praeter magnitudinem & figuram aliis quoque qualitatibus a toto suo distinguuntur, *constituens* seu *constitutiuae*.

Definitio partium similarium & constitutiuarum medicamenti.

§. XXVI.

E. g. partes cinnabaris in pulverem redactae a toto suo non nisi magnitudine & figura sunt diversae adeoque sunt partes ejus *similares* §. XXV, sulphur vero & mercurius viuis, e quibus cinnabaris constat, sunt partes ejus *constitutiuae* §. cit.

Scholion.

§. XXVII.

Alia quoque partium medicamenti *similarium* & *constitutiuarum* definitio dari & sequenti evolvi potest modo. Partes medicamenti vel similes sunt toti, vel non. Priores sunt partes medicamenti *similares*, posteriores partes medicamenti *constituens* seu *constitutiuae*.

Definitio alia de partibus medicamenti similaribus & constitutivis.

§. XXVIII.

Partes medicamenti *constitutiuae* sunt vel partes aliarum partium, vel non. Priores nomine *remotas*, posteriores

Definitio partium medicamenti

constitutiva-
rum proxi-
marum & re-
motarum.
Scholion.

res *proximas*. Partes igitur medicamenti constitutivae sunt vel remotae vel proximae.

§. XXIX.

Datas §. praec. definitiones sequens illustrabit exemplum. Pars resinosa & gummosa radice jalappae sunt partes radice jalappae constitutivae proximae, quia non sunt partes aliarum partium, oleum vero & acidum, quae destillatione ex resina jalappae producuntur, sunt resinae quidem partes constitutivae proximae, radice vero remotae, quia sunt partes partis hujus radice, scilicet resinae.

§. XXX.

Scholion.

Haec distinctio inter partes medicamentorum constitutivas proximae & remotas probe est attendenda in detegendis partibus medicamentorum constitutivis ope chemiae, si periculum errandi evitari debet. Plerique hanc distinctionem negligunt, & partes constitutivas medicamentorum remotas pro proximis & proximae pro remotis venditant, ex quo magni oriuntur errores.

§. XXXI.

In quonam
medicamen-
ti virtus se-
deat.

Si virtutis medicamenti insitae sedem inquirimus, facile perspicimus, necessario aliqua in medicamento adesse debere, in quibus ejus virtus haereat. Jam in medicamento nihil aliud adest, in quo ejus virtus sedere possit, quam partes, ex quibus medicamentum constat; omne enim medicamentum in sensu strictiori acceptum est corpus §. I. & omne corpus constat ex partibus. (per princ. philosoph.) Ergo vis medicamenti insita in partibus, ex quibus constat, sedere debet.

§. XXXII.

Quid sit vis
medicamenti
insita.

Partes singulae, ex quibus medicamentum constat, sua gaudent vi. Nunc virtus medicamenti insita sedet in partibus, ex quibus constat §. XXXI. Ergo vis medicamenti insita est vis, quae exurgit ex conjunctione illarum virium singularum, quibus partes, ex quibus medicamentum constat, singulae sunt praeditae.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Vis medicamenti insita sedet in partibus, ex quibus constat medicamentum §. XXXI. Nunc partes medicamenti constitutivae sunt partes, ex quibus medicamentum constat. Quam ob rem vis medicamenti insita in partibus ejus constitutivis sedere debet.

Vis medicamenti insita sedet in partibus medicamenti constitutivis.

§. XXXIV.

Vis medicamenti insita est vis, quae exsurgit ex conjunctione illarum virium singularum, quibus singulae partes, ex quibus medicamentum constat, sunt praeditae §. XXXII. Sed partes medicamenti constitutivae sunt partes, ex quibus medicamentum constat. Ergo vis medicamenti insita est vis, quae exsurgit ex conjunctione illarum virium singularum, quibus singulae partes medicamenti constitutivae gaudent.

Vis medicamenti est vis quae oritur ex conjunctione virium singularum, quibus partes constitutivae sunt praeditae.

§. XXXV.

Cum virtus medicamenti insita sedeat in partibus ejus constitutivis & ab iis dependeat §. XXXIII, sequitur, ut virtus medicamenti insita variet pro varia partium constitutarum qualitate numero & proportione, & ut ille, qui virtutem medicamenti insitam cognoscere & determinare cupit, nosse debeat 1) partes medicamenti constitutivas 2) earum numerum & 3) proportionem.

Quid ex antecedentibus sequatur.

§. XXXVI.

Non vero solum sufficit ad virtutem medicamenti cognoscendam & determinandam cognitio partium medicamenti constitutarum, earum numeri & proportionis §. XXXV, sed praeterea etiam, cum quaelibet pars medicamenti constitutiva sua gaudeat vi §. XXXII, indagari debet, quanam sint singularum partium constitutarum virtutes, quanam earum ad se invicem sit relatio & proportio, & quanam vis ex harum virium singularum conjunctione exsurgat & praedominetur §. XXXIV.

Quomodo cognoscenda & determinanda sit virtus medicamenti.

B

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Definitio
principii vir-
tutis medi-
camenti.

Principium virtutis medicamenti est in medicamento id, in quo sedet virtus seu quod continet rationem sufficientem existentiae virtutis medicamenti.

XXXVIII.

Partes con-
stitutivae
medicamenti
sunt princi-
pia virtutis.

In partibus medicamenti constitutivis sedet vis medicamenti, seu, quod mihi perinde est, partes medicamenti constitutivae continent rationem sufficientem existentiae virtutis medicamenti §. XXXIII. Nunc id in medicamento, quod continet rationem sufficientem existentiae virtutis in eo, est ejusdem principium virtutis §. XXXVII. Qua de re partes medicamenti constitutivae sunt ejusdem principia virtutis.

§. XXXIX.

Cognitio
principii vir-
tutis medi-
camenti quo
modo ac-
quiratur.

Omnia omnino rerum cognitio, si ea acquiri potest, acquiritur vel a priori vel a posteriori (per princ. philosoph.) hinc etiam ad cognitionem principii virtutis medicamenti vel a priori vel a posteriori pervenimus.

§. XL.

Definitio
characteris
medicamen-
ti.

Character medicamenti distinctivus est id, quo medicamentum cognoscitur & ab aliis distinguitur.

§. XLI.

De modo co-
gnoscendi
characterem
medicamenti
distinctivum,

Character medicamenti distinctivus vel cadit in sensus vel non. In priori casu cognitio ejus acquiri potest per attentionem ad ea, quae in sensus cadunt §. XXXIX.

§. XLII.

Definitio
medicamenti
nominalis est
ejusdem
character di-
stinctivus.

Ope definitionis medicamenti nominalis medicamentum cognoscitur & ab aliis discernitur (per princ. logica.) Nunc id, quo medicamentum cognoscitur & ab aliis distinguitur, est ejusdem character distinctivus §. XL. Ergo definitio medicamenti nominalis est ejusdem character distinctivus.

§. XLIII.

Cognitio
characteris
medicamenti
medico est
scitu necessa-
ria.

Medico maximopere eo est studendum, ut characteres medicamentorum distinctivos sibi reddat cognitos & per- spectos.

§. XLIV.

§. XLIV.

Cum medicus medicamenta aegris commendare & praescribere debeat, necessario eorum nomina nosse debet, sed in sola nominum medicamentorum cognitione, utpote quae sola eum parum vel nihil juvat, eum acquiescere non oportet. Praeterea varios significatus nominum medicamentorum confusionis, quae alias ex hac ignorantia oriri posset, evitandae causa & synonyma medicamentorum, ut alios his utentes intelligere possit, praecipue vulgaria & usitata, scire debet. Saepe enim eadem medicamenta variis nominibus idem significantibus & varia ac diversa medicamenta iisdem sed diversi significatus nominibus insignantur. Ut igitur medicus alios, qui vel synonymis vel iisdem sed diversa medicamenta significantibus nominibus utuntur, intelligere possit, tam synonyma medicamentorum quam varios ejusdem, quo varia insignantur medicamenta, nominis significatus nosse debet.

Medico cognitio nominum & synonymorum medicamentorum est scitu necessaria.

§. XLV.

Si ad originem medicamentorum respicimus, notamus 1) eorum originem esse vel cognitam vel incognitam 2) ea formam suam debere vel arti vel naturae adeoque esse vel artificialia vel naturalia & 3) ea depromi ex tribus naturae regnis, ut ex minerali, animali & vegetabili.

De iis, quae circa originem medicamentorum consideranda occurrant.

§. XLVI.

Circa locum, ubi proveniunt medicamenta, considerandae veniunt quatuor terrarum orbis partes ut Europa, Asia, Africa & America & in his sitae regiones. Circa tempus medicamentorum considerandum occurrit tempus initii, incrementi, status seu maximae perfectionis, decrementi & durationis, & haec consideratio temporis circa vegetabilia praesertim locum invenit. Haec igitur, scilicet locus & tempus ratione medicamentorum medico scitu sunt vel necessaria vel utilia vel jucunda seorsim vel conjunctim.

De iis, quae circa tempus & locum medicamentorum sunt consideranda.

§. XLVII.

De falsitate,
veritate &
bonitate me-
dicamento-
rum scitu ne-
cessaria.

Homines lucri cupidi & ad fraudem acuti medica-
ta genuina variis adulterare, imo quaedam arte praeparare
& pro genuinis & naturalibus venditare solent. Ejusmo-
di igitur hominum fraudem evitaturus medicus necessa-
rio characteres falsitatis & veritatis medicamenti seu
ea, ex quibus cognoscitur, medicamentum esse genui-
num vel adulteratum vel arte factum & naturali simile
redditum, nosse debet. Praeterea medicamenta gaudent
diversis bonitatis & perfectionis gradibus & cum medicus
semper optimum medicamentum ad usum seligere debeat,
horum quoque cognitionem ut sibi acquirat necesse est.

§. XLVIII.

Applicatio
& praepara-
ta medica-
mentorun
scitu sunt me-
dico necessa-
ria.

Modum etiam, quo medicamenta sunt applicanda, &
praecipue circa hunc considerandam formam & dosin, qua
sunt propinanda, neque minus ea, quae ex medicamen-
tis praeparari & confici solent & possunt, medicamenta,
praesertim optima & usitatiora, nosse debet.

§. XLIX.

Definitio
doseos.

Quantitas medicamenti, quae vna vice est adhibenda,
dicitur ejusdem *dosis*.

§. L.

De divisione
doseos.

Dosis medicamenti commode dividi potest in mini-
mam seu infimam mediam & maximam. Porro dividi potest
dosis in ordinariam vel extraordinariam. Tandem dosis salvo
medicamenti effectu, qui intenditur, mutari potest vel
non. Prior dicitur *arbitraria*, posterior *definita* seu *de-
finienda*.

§. LI.

Cognitio do-
seos medica-
mentorun
medico scitu
est necessaria.

Cum medicus scire debeat medicamentorum dosin
§. XLVIII., dosin quoque eorum minimam, mediam & sum-
mam, ordinariam & extraordinariam item arbitriam
& definitam perspectam ut habeat necesse est.

§. LII.

§. LII.

Medico igitur cognitio 1) nominis medicamentorum 2) virtutis medicamentorum 3) principiorum virtutis medicamentorum 4) characterum veritatis falsitatis & bonitatis medicamentorum 5) applicationis medicamentorum 6) parabilium & praeparatorum ex medicamentis 7) originis medicamentorum 8) temporis & loci medicamentorum scitu est vel necessaria, vel utilis, vel jucunda seorsim vel conjunctim §. XXIV. XXXV. XLIV. XLV. XLVI. XLVII. XLVIII., nonnulla tamen ex dictis, ut praecipue virtutes, characteres bonitatis falsitatis & veritatis, item applicatio & nomina medicamentorum medico praec aliis scitu sunt magis necessaria vel utilia.

Quaenam medico de medicamentis scitu sunt necessaria vel utilia.

§. LIII.

In pertractatione, in qua medico scitu necessaria & utilia de medicamentis sunt tradenda, varius eligi potest ordo, ita, ut haec pertractatio vel secundum tria naturae regna vel secundum medicamentorum partes constitutas vel secundum virtutes vel secundum alium ordinem instituat. Ego hoc in opusculo eum secururus sum ordinem, quo medicamenta secundum eorundem virtutes pertractantur, utpote qui mihi videtur esse optimus.

De ordine, secundum quem pertractatio de medicamentis potest institui.

SECTIO II.

DE

SPECIEBUS MEDICAMENTORVM
IN GENERE.

§. LIV.

Corpus humanum constat ex partibus fluidis & solidis (per princ. physiol.) Nunc omnia medicamenta agunt in nostrum corpus §. V. Ergo omnia medicamenta ut agant vel in solidas vel in fluidas vel in utrasque corporis humani partes necesse est.

In quasnam agant medicamenta partes corporis humani.

B §

§. LV.